

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Атанаска Ивова Филипова-Сланчева,

преподавател към УНСС - гр. София, ФСФ, катедра „Счетоводство и анализ“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**”
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Стефан Петров Стефанов – докторант към ВУЗФ

Тема на труда: „Предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 523 от 18.10.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Стефан Петров Стефанов – докторант на самостоятелна подготовка към ВУЗФ, с научен ръководител проф. д.ик.н. Красимир Тодоров.

Предадените от докторанта материали включват пълен комплект документи по представен опис: дисертационен труд в PDF формат на български език; автореферат в PDF формат на български език; автореферат в PDF формат на английски език; декларация за оригиналност и достоверност; справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС "доктор" в съответствие с професионалното направление; списък на публикациите по темата на дисертационния труд; публикации по темата на дисертационния труд – 4 бр.; резюмета на публикациите по темата на дисертационния труд; биографични данни в PDF формат на английски език и заявление по Приложение №10.

След като се запознах с предоставените от докторанта документи установих, че те напълно съответстват на изискванията. Документите са в изрядно състояние и това подпомага работата по изготвяне на настоящото становище.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Докторант Стефан Стефанов е роден на 9 септември 1973 г. в гр. Хасково. През 1999 г. завършва ОКС „Магистър“ по специалност „Застрахователно и осигурително дело“ към УНСС – гр. София. Стефан Стефанов притежава богат опит в т.ч. и управленски в сферата на застраховането, банковото дело и пенсионното осигуряване. През годините на своя професионален опит, можем да извлечем някои професионални позиции, които са относими и към проблематиката на дисертационния труд: бил е Финансов мениджър и Член на борда на директорите на Пенсионен фонд „Бъдеще“ от 1998 до 2000 година, а след обединението става Директор „Маркетинг и продажби“ на СКПОК „Родина“. През 2002 г. се присъединява към екипа на „AIG Life“, като директор продажби и развитие на мрежата. От 2003 г. до 2006 г. създава и развива банковото застраховане и продажби през алтернативни канали в „HVB Bank Biochim“. От 2006 г. до 2010 г. е Главен изпълнителен директор на застрахователна компания „ЗК Живот“. От 2010 г. до 2013 г. е Директор на Бизнес оперативен център в ЗК „Уника“, а от 2017 г. до момента е квестор на „Синдикална взаимострахователна кооперация – СиВЗК“. Висшето образование на докторанта, трудовият и практически опит, както и проведените специализации са в пълно съответствие с докторската програма. Дългогодишният опит в различни дружества от финансовият сектор, изгражда кандидата като завършен специалист със задълбочени познания, които му позволяват за разработи успешно дисертационния си труд.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на тема „Предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти“ е разработен в общ обем от 227 стандартни страници, в т.ч. увод, три глави, заключение, библиографска справка и приложения. Към дисертационния труд не са представени приложенията. В изложението са представени 82 таблици и 8 фигури. Библиографията съдържа 118 източника (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и достъпни в интернет източници), от които 62 на български език и 56 на чужди езици.

В увода на дисертационния труд са представени: актуалността на изследваната проблематика, обект, предмет, цел, задачи, изследователска теза, методология на изследването, ограниченията в обхвата на изследването, апробация на резултатите от труда и др.

Темата на дисертационния труд безспорно е актуална и значима. Актуалността и научнопрактическата значимост на изследваната проблематика произтича и от липсата към момента на задълбочено изследване в икономическата литература, което предопределя избора на темата на дисертационния труд.

Поставената основна цел на труда е адекватно представена от кандидата: „да проучи създаването и развитието на банковото застраховане и възможността за взаимноизгодно сътрудничество между застрахователни компании и търговски банки, както в международен план, така и на българския пазар, съответно предимствата, недостатъците и рисковете за търговските банки, застрахователните компании и потребителите на този вид услуги“ и отговаря на постигнатото в рамките на дисертационния труд. За реализиране на целта са дефинирани общо девет логични и ясно представени изследователски задачи, които авторът изпълнява в рамките на изложението. Изследователската теза също е дефинирана коректно и анализът в труда съответства на заявката, която кандидатът дава с нея.

Първа глава на дисертационния труд има въвеждащ, теоретичен характер, оформена е в четири точки, като първо се прави опит за извеждане на една пълна и общовалидна дефиниция за банковото застраховане. В главата са представени историческите и теоретичните аспекти на банково - застрахователния бизнес, като напълно естествено е всяко изследване да разгледа произхода на явлениято, да анализира неговото възникване и развитие, както и теоретичната му обосновка и модели. Важен акцент в тази глава е и систематизирането и определянето на най-съществените ползи от банковото застраховане за всички участници в него: застрахователните компании, търговските банки и клиентите, като крайни потребители.

Във **втора глава** изследването е насочено към разглеждане на предпоставките за успешно развитие на банковото застраховане в България. Изложението в тази част на дисертационния труд започва с оценка на банките, като предпочитан партньор, доверието в банките, регулаторната среда, застрахователното проникване и застрахователната плътност, конкурентната среда, дигитализацията и автоматизацията на процесите. След това продължава с анализ на общата финансова култура в България и устойчивия успех в банковото застраховане. Главата завършва с диагностика на съществуващите фактори и предизвикателства за бъдещото успешно развитие на банковото застраховане.

В **трета глава** е представена същинската част на авторовото изследване. Емпирично-количественото изследване в тази част на дисертационния труд е насочено към нагласите, потреблението, информираността, доверието и предпочитанията на физическите лица относно продуктите и услугите предлагани от търговските банки и застрахователните компании и съответно банковото застраховане в България и Европа. Кандидатът представя резултатите от направените дълбочинни интервюта и извършеното авторско анкетно проучване, проведено със специално разработена за целта анкетна карта, проведено в интернет и социалните мрежи на територията на Република България.

Заклучението съдържа основните резултати, изводи и оценки на докторанта като обобщение от изложениято в трите глави. Тези резултати и изводи са основа за извеждане на конкретните изводи и формулиране на научно-приложните приноси и приносни моменти на дисертационния труд.

За изпълнение на целта и задачите на дисертационния труд са използвани различни изследователски метода. Основният изследователски подход, който е използван при осъществяване на дисертационното изследване, е системният подход, като системно мислене, като поглед от всички възможни гледни точки върху изследвания обект, като вярно поставена релация между зависими и независими променливи. Използвани са и методите на теоретичният анализ на класически и модерни трудове и статии, емпиричен анализ на данни и факти с различни източници. Статистическата обработка на първичната информация е извършена с различни програмни продукти. Резултатите са представени чрез статистически таблици и диаграми, отразяващи установените характеристики на явленията. За визуалното представяне на резултатите са използвани таблици и графики. Изборът на методология безспорно отговаря на поставените теза, цел и изследователски задачи.

Като цяло, научният труд е разработен в логическа последователност. Формулираната цел и поставените задачи на изследването са постигнати. От текста на дисертационния труд ясно личи добрата практическа запознатост на автора с изследваната от него материя.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулирани са девет научни приноса на дисертационния труд (стр. 21 и 22, както и в автореферата на стр.48 и 49). Те отговарят изцяло на съдържанието на текста и са заслуга на докторанта Стефан Стефанов. Задълбоченият прочит на труда дава основание някои от тях да бъдат обединени и прецизирани и на тази база да бъдат потвърдени основните приноси и приносни моменти с научен и научно-приложен характер, както следва:

- ❖ Изследват се и се формулират връзките и зависимостите в областта на банковото застраховане, в областта на финансовото посредничество, както и интеграцията между търговските банки и застрахователните компании.
- ❖ Представени са основните насоки за разширяване и усъвършенстване на продуктовото сегментиране, към отделен тип застрахователен продукт или застрахователна услуга на база съвместната дейност и сътрудничество между търговските банки и застрахователните компании или към проследяване на търсенето и предлагането на подходящи застрахователни продукти към клиентите на търговските банки на българския пазар.
- ❖ Идентифицирани са приложимите бази и методи за подобряване на финансовата култура, информираност, нагласи и анализи на потреблението на клиентите на банково застраховане и потребление на продукти и услуги от съвместната дейност на двете институции.
- ❖ На база на резултатите от проведени анкетни проучвания се систематизират и се поясняват основни характеристики и проблеми свързани с дистрибуцията на застрахователни продукти чрез банковото застраховане.
- ❖ Проведените емпирични проучвания с използване на анкетния способ имат приложение в различни направления. Техните резултати могат да служат на регулаторните органи, на мениджмънта в застрахователните и банковите институции, както и на потребителите на услуги на банковото застраховане.

Посочените направления на основните достижения в дисертационния труд дават основание да бъдат определени като обобщаване и надграждане на съществуващи знания, както и формулиране на конкретни предложения с висока степен на полезност за развитие на теорията и практиката.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

За целите на настоящата процедура кандидатът Стефанов е представил общо пет научни публикации – дисертационният си труд за присъждане на ОНС „доктор“ и четири публикации разработени по същата проблематика, публикувани в нереферирани списания с научно рецензира не или публикувани в редактирани колективни томовете. Публикациите обхващат актуални теми свързани с темата на дисертационния труд и подпомагат разпространението на резултатите от проведеното научно изследване от кандидата в рамките на труда. Публикациите са повече от достатъчни като брой и вид за изпълнение на изискванията на

Закона за развитие на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика от докторанта установих, че минималните национални изисквания са изпълнени – общо 90 точки.

7. Автореферат

Авторефератът отразява съдържанието на дисертацията, като съдържа в себе си необходимата информация и акценти от проведеното изследване. В него коректно и цялостно е представена дисертацията, приносните моменти и основните изводи в текста в обем от 49 страници.

8. Критични забележки и препоръки

Към труда на докторант Стефан Стефанов имам следните критични бележки, препоръки и въпроси:

1. Да се уеднакви изписването на заглавието по темата на дисертационния труд между това на първата страница на труда и първата страница на автореферата;
2. Да се прецизира формулировката на приносите, както и тяхното представяне да е изрично посочено в заключението на дисертационния труд;
3. На места текстовете в дисертационния труд се нуждаят от стилово и редакционно подобрене;
4. На места е необходима конкретика при представяне на цитираните литературни източници, както източните на информация под таблиците.

Изложените препоръки и бележки от рецензента са само с цел прецизиране на научното изследване, които автора по свое виждане и усмотрение може да приеме.

Поставям следните въпроси към докторанта, на които следва да отговори по време на защитата: Кои банки в България от първа и втора група предлагат застрахователни продукти? Коя банка конкретно на кой застраховател дистрибутира застрахователни продукти? Възможно ли една банка да предлага продукти на повече от една застрахователна компания?

Препоръчвам на докторант Стефан Стефанов да продължи своята задълбочена научно-изследователска дейност, както и да се реализират публикации на английски език и в съавторство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидатът **Стефан Петров Стефанов притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на **Стефан Петров Стефанов** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика;

12.11.2023 г.

Рецензент:

доц. д-р Атанаска Филипова-Сланчева